

INFORMACIJA O PRIPREMI, ORGANIZACIJI I SPROVOĐENJU POPISA STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA 2023.GODINE

Pravni osnov za sprovođenje popisa

Imajući u vidu zakonsku obavezu sprovođenja popisa, Skupština Crne Gore je 12. decembra 2022. godine donijela **Zakon o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova** (u daljem tekstu: Zakon o popisu), kojim se uređuju pravila za pripremu, organizaciju i sprovođenje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova.

Shodno pomenutom propisu, Vlada je na sjednici od 9. februara 2023. godine, donijela je **Uredbu o utvrđivanju perioda sprovođenja popisa stanovništva, domaćinstava i stanova i referentnog momenta popisa**. Prema ovoj uredbi, popis stanovništva, domaćinstava i stanova sprovedeće se u periodu od 1. do 15. novembra 2023. godine. Referentni momenat (datum i vrijeme na koji se odnose podaci o jedinicama popisa) popisa stanovništva, domaćinstava i stanova je 31. oktobar 2023. godine u 24.00 časa.

Na osnovu člana 31 stav 4 Zakona o popisu, na predlog Uprave za statistiku, Vlada Crne Gore je na sjednici od 30. juna 2023. godine donijela Odluku o visini i rasporedu sredstava popisnim komisijama za finansiranje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u 2023. godini, kojom se propisuje visina i raspored sredstava popisnim komisijama za finansiranje popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u 2023. godini.

Cilj i značaj popisa

Cilj Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova je obezbjeđivanje podataka o ukupnom broju i teritorijalnom rasporedu osnovnih jedinica popisa (lica, domaćinstava i stanova), njegovim osnovnim demografskim, obrazovnim, migracionim, ekonomskim i drugim obilježjima. Pomenuto prikupljanje podataka sprovedeće se na nivou države, jedinica lokalne samouprave i naselja. Pored nevedenog, cilj popisa je da se dobiju podaci o broju domaćinstava i njihovoj strukturi, kao i podaci o broju porodica, osnovnim karakteristikama pojedinih tipova porodica i broju članova porodica.

Popisivanje stanova vrši se sa ciljem da se utvrdi broj stanova, njihova veličina i opremljenost instalacijama, kao i podaci o njihovoj nastanjenosti.

Pored podataka o jedinicama popisa, prikupiće se i podaci o domaćinstvima koja se bave poljoprivrednom proizvodnjom. Podaci o poljoprivredi se neće objavljivati kao rezultati popisa, već će služiti isključivo za identifikaciju i ažuriranje registra poljoprivrednih gazdinstava u cilju sprovođenja popisa poljoprivrede.

Konačni rezultati popisa stanovništva služe kao osnova za donošenje javnih politika, strategija i planova, za razne naučno-istraživačke radove i slično.

Prikupljeni podaci, pored navedenog, koristiće se kao inputi za obračun statističkih pokazatelja u međupopisnom periodu kao što su procjene broja stanovnika i prognoziranje njihovog budućeg kretanja, za analizu i ocjenu stanja u ekonomskom i društvenom razvoju. Takođe, ovi podaci su i osnov za uzoračka istraživanja time što čine sveobuhvatnu bazu podataka koja služi kao uzorački okvir za sve naredne ankete i istraživanja.

Organi, izvršioci i jedinice popisa

Organi i izvršioci popisa su:

- **Uprava za statistiku** - priprema, organizuje i sprovodi popis u 2023. godini.
- **Popisne komisije** - određene poslove pripreme, organizacije i sprovođenja popisa na teritoriji opština, Glavnog grada i Prijestonice, Uprava za statistiku obavlja preko popisnih komisija.
- **Ministarstvo pravde, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Uprava za katastar i državnu imovinu i drugi organi, organizacije i institucije** - u smislu članova od 17 do 23 Zakona o popisu, imaju određene obaveze u pripremi, organizaciji i sprovođenju popisa.
- **Državni instruktori** - Uprava za statistiku imenuje državne instruktore, kao svoje predstavnike, da neposredno kontrolišu i koordiniraju rad svih učesnika u popisu.
- **Popisivači i instruktori** - neposredni izvršioci popisa.

Shodno članu 3 Zakona o popisu, obuhvataju se sljedeće jedinice:

1) lica:

- crnogorski državljani koji imaju prebivalište ili boravište u Crnoj Gori bez obzira da li su prisutni u mjestu stanovanja ili privremeno borave u drugom mjestu u Crnoj Gori ili u drugoj državi i;
- stranci koji imaju odobren stalni ili privremeni boravak u Crnoj Gori kao i stranci kojima je uobičajeno mjesto boravka u Crnoj Gori;

2) domaćinstva;

3) stanovi i druge nastanjene prostorije.

Važno je istaći da mjesto popisivanja ne mora da bude uvijek i mjesto prebivališta lica koje odgovara adresi prema ličnim dokumentima. Osnovni cilj popisa i jeste da se utvrdi tačan broj lica koja žive i koriste infrastrukturu nekog geografskog područja.

Način popisivanja i popisni upitnici

Podatke prikuplja popisivač, neposredno od lica ili člana domaćinstva kojem to lice pripada, metodom intervjua, u stanu ili drugoj nastanjenoj prostoriji u kojoj lice živi ili na javnim površinama u slučaju beskućnika. Popis će se sprovesti na tradicionalan način koristeći papirne upitnike, metodom intervjua, koristeći princip od vrata do vrata. Intervju sa ispitanicima će obaviti popisivač, a u cilju boljeg i tačnijeg prikupljanja podataka popisivač će proći adekvatnu obuku.

Upitnici koji služe za prikupljanje podataka su: Upitnik za lica, Upitnik za stan i domaćinstvo i Kontrolnik, kojim se evidentiraju popisne jedinice i nakon završenog popisivanja dobijaju preliminarni rezultati popisivanja za popisni krug.

Upitnik za lica sadržan je od originala i duplikata koji se ostavlja popisanoj osobi shodno članu 13 stav 1 tačka 3 Zakona o popisu. Upitnik za lica i Upitnik za stan i domaćinstvo su štampani na crnogorskom jeziku, na latiničnom i ćirilničnom pismu, kao i na albanskom jeziku. Svaki popisivač imaće podjednak broj latiničnih i ćirilčnih upitnika.

Svaki popisivač imaće i Knjigu upitnika sa primjerima istih na svim jezicima koji su navedeni u Ustavu Crne Gore, kao i na engleskom, ruskom, turskom i ukrajinskom jeziku, ali se na tim upitnicima neće upisivati odgovori.

Pored upitnika koji služe za prikupljanje podataka, u popisu će se koristiti i drugi obrasci. Popisivači, instruktori i državni instruktori dobijaju posebna ovlaštenja za vršenje poslova u popisu.

Važno je napomenuti značaj povjerljivosti i zaštite podataka u popisu. Ista je definisana čl. 24, 28 i 29 Zakona o popisu.

Prava i obaveze građana u popisu

Prava i obaveze lica koja daju podatke regulisana su članom 26 Zakona o popisu. Lice koje je obuhvaćeno popisom dužno je da u njemu učestvuje, odnosno da odgovori na sva pitanja i da na svako pitanje da tačan i potpun odgovor u skladu sa Metodologijom popisa.

Na osnovu člana 9 stav 2 Zakona o popisu, ako lice ne želi da se izjasni o nacionalnoj, odnosno etničkoj pripadnosti, vjeri, maternjem jeziku i jeziku kojim lice uobičajeno govori, kao i o invaliditetu i vrsti invalidnosti upisuje se odgovor "Ne želi da se izjasni".

Popisivač mora unijeti u upitnike podatke onako kako mu ih je dalo lice obuhvaćeno popisom.

Lice koje je obuhvaćeno popisom dužno je da ne zloupotrebljava postupak popisivanja i prisustvo popisivača na način što će snimati ili fotografisati tok intervjua ili popunjene popisne upitnike i snimak ili fotografiju javno objaviti putem interneta ili medija.

Popisivanje odsutnih članova domaćinstva i djece je regulisano članom 27 Zakona o popisu. Podatke o odsutnim članovima domaćinstva daje punoljetni član domaćinstva kome su podaci o odsutnim članovima najviše poznati. Ako popisivač u vrijeme popisa ne zatekne u domaćinstvu lice koje treba biti popisano i ne može prikupiti podatke, ostaviće pisano obavještenje da je to lice dužno da se javi na kontakt telefon iz obavještenja, radi dogovora oko ponovnog dolaska.

Realizovane aktivnosti u pripremi popisa

Uprava za statistiku, shodno Zakonu o popisu sprovodi završne pripreme u vezi sa organizacijom popisa. Pripreme za popis se odvijaju u skladu sa definisanim planom aktivnosti. S tim u vezi, sprovede su sve planirane procedure javnih nabavki koje se odnose na: štampu popisnog materijala, nabavku IT opreme, sprovođenje javne kampanje, nabavku kancelarijskog materijala i u toku je njihova realizacija;

Usvojeni su popisni upitnici i obrasci, kao i odgovorajuća metodološka uputstva i isti su dostavljeni na upoznavanje Evropskoj komisiji / Eurostat-u. U finalnoj fazi su aktivnosti koje se tiču ažuriranja popisnih krugova u okviru prostornog registra jedinica lokalnih samouprava. Formirane su popisne komisije, na koje će se prenijeti dio organizacionih nadležnosti u dijelu organizacije i realizacije odabira i obuka učesnika popisa, i njihove raspoređenosti na terenu, shodno Zakonu.

Izrađen je program za unos i obradu podataka. U cilju pojačane zaštite i bezbjednosti, tokom unosa i obrade popisnih podataka, Uprava za statistiku je sprovela dodatne mjere u vidu implementacije softvera DLP (Data Lost Protection) koji će pojačati mjere bezbjednosti od sajber napada.

Preostale aktivnosti koje neophodno sprovesti u cilju kvalitetne pripreme popisa su:

- štampa i distribucija cjelokupnog popisnog i kancelarijskog materijala;
- održavanje obuka na svim niovima, počev od obuke za članove popisnih komisija planirane za 19 septembar, zatim obuke za državne instruktore, instruktore na nivou opština do obuka za popisivače;

- promocija popisa kroz aktivnosti javne kampanje kojom će se informisati javnost i građani o cilju i značaju popisa, kao i svim njegovim elementima;
- obezbjeđivanje prostorija za potrebe unosa i obrade podataka popisa.

Ukazujemo na nemjerljiv značaj popisa i neophodnost sprovođenja istog shodno Uredbi koju je usvojila Vlada. Popis je neophodan za dalji nesmetan rad Uprave za statistiku, preduslov je nastavka procesa pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji, pri čemu se posebno ističe značaj podataka koji se proizvode popisom za donošenje odluka.